

Prosvjeta u Japanu

I. ŠKOLE U JAPANU

POJEDINE VRSTE I ZAJEDNIČKA OBILJEŽJA

Četrdesetih godina sedamnaestoga stoljeća zatvorio se Japan od zapadnih sila i njihovog upliva. Japanci su se bojali, da su vjesnici kršćanstva u stvari samo špijuni i preteče portugalskog kralja, te da jedino žele svom vladaru osvojiti kolonije. Nepovjerenje prema glasnicima radosne vijesti bivalo je sve veće, dok konačno ne budu odredbom vlade protjerani iz zemlje. Radilo se svim silama centralističke feudalne države, da se kršćanstvo u Japanu uguši, a nove vjesnike vjere udaleči. Godine 1640 izdao je Shogun slijedeću naredbu: »Dok će sunce grijati zemlju, neka se ni jedan kršćanin ne usudi stupiti na japansko tlo. Ovime se objavljuje, da će svaki koji prestupi ovaj zakon, taj svoj korak platiti glavom, pa bio to kralj Španije ili sam Bog kršćana.« Nisu se smjele uvažati niti evropske knjige.

U Evropi je međutim slijedilo doba otkrića, dok je Japan u svojoj željenoj izolaciji ostao sve jednako na stepenu sedamnaestoga stoljeća. Po svome smještaju, dalek od evropskih i američkih velesila, jak po svojoj visokoj kulturi, mogao je Japan u ono vrijeme ostati upućen sam na sebe, a da ipak bude velika sila, na koju druge zemlje ne mogu napadati. No ono što bi u 17. st. služilo kao oružje, u 19. je moglo postati kobnim. Udaljenosti mogle su se sada lakoćom svladavati, a u civilizaciji su »zapadnjaci« bili toliko uznapredovali, da su im strojevi i oružje nadmašili japansko. Japan — ako je želio da se brani — trebao je sad prisvojiti one tekovine, u kojima je ležala premoć drugih naroda. Sredovjekovna feudalna država morala se preobraziti u modernu velesilu. To je bila zadaća, koju si je postavio car Meiji, a u uspjehu ovog pothvata očituje se čitava veličina tog vladara. Trebalo je stići druge narode u razvitku, jer je inače prijetila opasnost da njegovo carstvo zaostane za drugim silama, da postane zemlja drugoga stepena i kao takova da lako padne žrtvom kakovog silovitog pothvata. Ako Japan bezglavo otvori zemlju tim premnogim utjecajima, kako će u množini novih poticaja ušćuvati sve ono, što je tokom historijskog razvoja postalo narodnom svojinom?

Bilo je radikalnih Japanaca koji su tražili, da se napusti starodrevno znakovno pismo, čak i da se napusti vlastiti jezik, a mjesto njega da se uvede engleski. Trebalo se izbjeći ovakovim

ekstremima. Car Meiji želio je da u što kraće vrijeme prisvoji ono dobro, koje se dalo složiti sa tradicijom i poviješću, a iskorjeniti sve što stoji u opreci sa osebinama zemlje. To se dalo postići samo tako, da vlada sama provede taj izbor, te da građane tako odgoji, da se doduše priklone novome, ali da staro pri tome ne odbace. Ako bi to vladi pošlo za rukom, postala bi zemlja velesilom, ali japanskom velesilom, jer bi građanstvo naglašavanjem i čuvanjem drevnih tekovina bilo očuvano od raspada očinske baštine.

Zato je car Meiji odlučio odgojiti i voditi narod putem škola. 1872 počeo je sa izgradnjom i organizacijom. »U nijednom selu ne smije biti neprosvjećenih porodica, u nijednoj porodici koji nepismeni član!«

Car Meiji organizovao je škole po francuskom uzoru. Daka-ko, da se ovo ogromno pitanje nije dalo riješiti već kod prvog pokušaja; ta nije bilo niti moguće čitavu organizaciju smjesta prilagoditi potrebama i prilikama Japana. Stoga se u izgradnji i organizaciji škola još mnogo toga mijenjalo; prije svega pridošlo je mnogo američkih elemenata.

Čini se da je razvoj pred izvjesno vrijeme došao do završetka. Po današnjim zakonima moraju svi dječaci i djevojčice pohađati školu od svoje šeste godine. Kroz šest godina idu u »Jinjo-shogakko« (niža pučka škola), zatim im se pruža mogućnost da dvije godine polaze »Koto-shogakko« (viša pučka škola). Ove dvije škole zajedno odgovaraju otprilike našoj osnovnoj školi. Onaj koji želi studirati dolazi od »Jinjo-shogakko« na »Chu-gakko« (srednja škola) sa pet razreda, onda slijedi »Kote-gakko« (viša gimnazija) sa dva razreda. Te dvije škole odgovaraju otprilike našim višim školama. Tek nakon Kote-gakko dolazi pravi sveučilišni studij. Sve vrste škola mogu da budu državne, gradske ili privatne, čak i osnovne škole, samo što država vrši strogi nadzor nad privatnim zavodima; ona želi znati komu povjerava japansku mladež i kako je se odgaja.

Japanu je unutar nekoliko decenija uspjelo da stvori cjelokupni školski sistem. Na oko se čini da je time učinjen historijski lom, da je samo preuzeto ono, što je niklo i raslo kod drugih naroda. No ipak nije dovelo do prevelikog utjecaja tuđine; Japan je, doduše, preuzeo vanjski oblik, a i mnoge pozitivne elemente znatnosti sa zapada, ali je u toj novoj formi svijesno čuvao i gajio stari japanski duh i predaju.

1890 izdao je car Meiji proglas, u kojem razlaže zajednička obilježja i cilj svakog školskog odgoja. Tu stoji među ostalim:

»Vi podanici! Ljubite i štujte vaše roditelje, budite odani vašoj braći, složni kao suprug i supruga, vjerni prijatelji svojim prijateljima! Budite skromni i umjereni za sebe, a nakloni prema svima drugima! Vježbajte se u znanostima i umijeću, da razvijete vaše znanje i vještine, te usavršujete vaše moralne snage. Nastojte

raditi oko javne bezbiječnosti i za interese zajednice! Čuvajte državni ustav i slušajte zakone naše zemlje! U slučaju potrebe žrtvujte se hrabro za domovinu! Neka se vašim nastojanjem čuva i održi naša dinastija, vječna kao nebo i zemlja! Tada ne ćete biti samo naši dobri podanici, nego ćete također sjajno oživotvoriti svojstva vaših pređa. (Po oficijelnom prevodu iz »The Imperial Rescript on Education translated into Chinese, English, French and German. The Department of Education, Tokyo 1931«). Taj proglas očituje u zbitoj formi Konfucijev moral. Naglašava da »učenici moraju usavršavati svoje etičke snage«; znanje, umijeće i vještine samo su pomagala da se postigne taj cilj. Etička ličnost neka se dovede u sklad sa konkretno danim društvom, — sa familijom, susjedstvom, državom — jednako kako su to činili pređe. Sve to za »veći uspjeh vječne dinastije«. Tim proglasom postigao je car Meiji da su ipak baštinjene ideje zemlje postale temeljem i sadržajem nove forme. Kao i do tada car je ona ličnost na koju se sve svodi. On je glava, nasljednik praoca velike japanske familije od koje konačno potiču svi podanici. On je gospodar kojemu su svi potčinjeni i kojemu su obavezani na vjernu službu. Najviša je čast za njega žrtvovati život kad god se to učini potrebnim. U glavnome mu se služi sa uvrštavanjem u onaj dio velike familije, u koji je čovjek zapao rođenjem i okolinom, što znači: pokoravanjem roditeljskom autoritetu, te djetinjom vjernošću prema ženi, bratu ili prijatelju. Ali to usklađivanje moguće je samo, ako je svaki pojedinac zaista kadar da se svladava i da bude ličnost na etičkoj visini. Školska obuka i udbenici odgovaraju ovom naziranjju. Učenik neka bude na nacionalnoj i moralnoj visini; i jedno i drugo neminovno je za pravog Japanca. Jedno i drugo se uzgaja izborom štiva i školskog gradiva, te izborom primjera koje se mladom čovjeku postavlja kao ideal. Ovo držanje osobito će se produbiti studijem etike, kojemu se u svim školama posvećuje mnogo vremena. I vjeronauk se ima podučavati na svim školama, što naglašava jedan proglas izdan prije nekoliko godina, samo se to obučavanje mora ograničiti na jednu »opću religiju«, kako se ne bi pojačalo sektaštvo. U proglasu cara Meija izražen je još i drugi elemenat japanske tradicije: kod odgoja odvaja se jedan spol od drugoga. Muškarcu je mjesto u javnom životu, žena pako ispunjava svoje dužnosti unutar porodice. Kako u životu imaju različite dužnosti, mora im i odgoj biti različit. Odgoj dječaka jest intelektualan, treba ga voditi i osposobiti za buduće zvanje. Djevojke se vježbaju više u ručnim vještinama, uče čitav japanski ceremonijal, a slušaju i mnogo etike i to jednu etiku koja djevojke određuje i podređuje muškarcu i čini ih od njega posve zavisnima. Koji puta na Jinjo-shogakko mogu biti dječaci i djevojčice zajedno, ako bi inače razredi bili premali. Ali na Chu-gakko to više nije moguće, i ne trpi se nikakvih iznimaka.

Proglas cara Meija vrijedi sada već gotovo pedeset godina. Danas je zaista baza čitavome školstvu, te se čita učiteljima i

---

đacima na početku svake školske godine, kao i kod naročitih prigoda te im se tako doziva u pamet da ne zaborave zadaću koju im nalaže volja careva u dobro čitavoća naroda.

JINJO-SHOGAKKO (OBIČNA PUČKA ŠKOLA)

Za male je Japance početak škole od većega značenja nego za našu djecu. U Jinjo-shogakko nema doduše više predmeta nego u našim školama, pridolazi samo još crtanje. Našoj je djeci lako: oni jedamput nauče abecedu, i onda znadu čitati. Japancima ne ide tako lako. Tokom vremena se i kod njih razvilo slogovno pismo, no to je samo pomoćno sredstvo. Sa slogovnim pismom pišu se samo nastavci, opisuju se manje riječi koje nemaju zasebnih znakova i t. d. Najveću poteškoću kod čitanja prave ti mnogi znakovi. U Jinjo-shogakko mora se naučiti najmanje 1400 znakova, a to zapamtiti stoji velike muke. Radi toga je broj školskih satova u japanskim osnovnim, kao i u njihovim drugim školama, vrlo velik.

Više puta u tjednu vraćaju se djeca tek u 3 ili 4 sata iz škole. U podne imadu jedan sat odmora, tada pojedini razredi pojedu zajedno sa svojim učiteljem malenkost koju bi si donijeli. Školsko opterećenje povećano je još i ispitima, koji se održavaju tri puta godišnje, a uvedeni su već na Jinjo-shogakko. Učenici se tih ispita jako boje, pa zadnjih tjedana uče do u kasnu noć. Ovo preopterećenje lako dovodi do toga, da djeca od samoga učenja gradiva zanemaruju odgoj značaja. Određeno gradivo mora se svladati, pa za to bezuvjetno moraju naći snage, a radi toga popuštaju u drugom poslu. Tomu bi se htjelo izbjeći. Koliko to dopušta učenje crtanja znakova, bira se takovo štivo iz mitologije i povijesti koje će djeci predočiti hrabrog i samopregornog junaka. U satu etike radi se na produbljenju i izgradnji tog osjećaja.

Drugi je važni cilj, da se brzo postigne nacionalni stav. Djeca donose već iz porodice dobro izgrađenu podlogu. Zarana ih se odgaja za ljubav prema domovini i na poštivanje cara. U našem susjedstvu n. pr. stanuje trogodišnji dječak, koji redovito igra pod svojim prozorima. Često pjeva. Do sada znade tek dvije pjesme, to zapravo nisu prave dječje pjesme, nego rodoljubne. Te uvijek opet pjeva glasno i oduševljeno. Skoro poslije svake kitice dodaje japanski poklik »živio« i nastavlja »Njegovom veličanstvu caru 10.000 godina! 10.000 godina! 10.000 godina!« Onda salutira sa svojom malom drvenom puškom i pjeva dalje. Škola nadovezuje na taj odgoj roditeljske kuće. Mnoge slave, pohodi »škrinji domovine« — što odgovara otprilike evropskom spomeniku Neznamom Junaku — mnogi, često i daleki izleti, dozivlju djeci uvijek opet na pamet veličinu japanske povijesti i narodnih uspjeha, prije svega onu potpunu predanost velikih junaka »Nj. Vel. caru«.

KOTO-SHOGAKKO (VIŠA PUČKA ŠKOLA)

Ovaj zavod je produžena Jinjo-shogakko; tu se produbljuje znanje, koje se tamo steklo. Prije svega upućuje na dublje razumijevanje japanske povijesti i književnosti, a pridolazi i aritmetika. Vlasti su uvijek podupirale Koto-shogakko. Taj rok od šest godina je veoma kratak za izobrazbu, ako se uzme u obzir veliko gradivo i visoki cilj! U posljednje vrijeme nastoji se oko toga, da i ove dvije godine budu obvezatne za svu djecu.

CHU-GAKKO (SREDNJA ŠKOLA)

U Chu-gakko pored do sada navedenih predmeta podučava se i jedan strani jezik, matematika i t. d., slično kao na našim višim školama. Znatno je proširen i studij crtanja. Drži se da učenici nakon završene obuke u Chu-gakko vladaju sa 7.000 znakova. Ovo preobilno učenje utiče na značaj japanskog učenika. Kad se poslije podne vraćaju iz škole, čine umoran i rastresen dojam. Ima vrlo malo škola, kojima je pošlo za rukom da odgoje tip svježeg i bistrog učenika, na koji smo mi navikli. Naročito obilježje ovih škola jest vojna izobrazba, koja je za učenike Chu-gakko i Koto-gakko obvezatna, dok je slušači sveučilišta primaju po slobodnoj volji. Svakom zavodu i svakom sveučilištu dodijeljen je jedan aktivni oficir, koji vježba učenike, a đaci su prije uživali privilegij, da im se vojni rok skratio na šest mjeseci; ovo se pravo prije nekoliko godina ukinulo.

KOTO-GAKKO (VIŠA GIMNAZIJA)

Koto-gakko je vrsta zavoda, koja je kod nas posve nepoznata. To je neka sredina između viših razreda naših gimnazija i prvih semestara na sveučilištu. Takovih državnih zavoda imade u čitavom Japanu jedva dvadeset, no samo učenicima ovih zavoda dozvoljen je pristup na carsko sveučilište. Razumljivo je da se javlja veliki broj polaznika, ali malo njih bude primljeno.

Na Koto-gakko zaokružuje se studij započet na Chu-gakko, a istovremeno počima stručna izobrazba. Dijeli se u dva odjela: Literarno-filozofski i prirodoslovni. U obim odjelima uči se njemački i engleski jezik, te neki uvod u filozofiju.

Ulazom u Koto-gakko život se japanskog učenika bitno mijenja. Ovo vrijeme podsjeća u mnogome nekadanjem životu njemačkih studenata. Dok su učenici Chu-gakko, a i kasnije slušači sveučilišta, vrlo strogo držani, uživaju polaznici Koto-gakko izvjesnu slobodu. Kroz dugo vremena zastupali su — poput studentskih korporacija u Njemačkoj — princip zanemarenosti; htjeli su biti loše obrijani i zapuštenih odijela. No danas je toj romantici kraj. Učenici Koto-gakko u Tokiu n. pr. ističu se finim ponašanjem i naročito urednim odijelom.

Kako imade vrlo malo Koto-gakko, moraju učenici koji su primljeni obično seliti u drugi grad. Istrgani iz porodice, iz bez-

brižnog dnevnog života, prisiljeni su da se brinu za sebe, te da se probiju kroz život. To je doba, kada za izobraženog Japanca nastaje kritično vrijeme, u kojem mora stvoriti svoje odluke. To su godine, kada se dijele duhovi; jedni rezigniraju, te misle da istinu nikada neće naći, ili se za nju uopće i ne zanimaju, već samodopadljivo žive u dan i tonu u časovitom životu, drugi pako su ispunjeni čežnjom za neoborivom istinom, koja će im dati oslonac i smjernice za životnu borbu. Teško je vjerovati, koliki upliv vrše na razvitak omladine u ovim odlučnim godinama njemački filozofi i koliko u njima uništavaju. Jedan japanski student rekao je jednom: »Iracijonalizam, empirizam, eksistencijalna i vremenska filozofija ne daju odgovora na naša pitanja; one nam donošaju samo nova pitanja.« Moglo bi se dodati: Ne samo da ovi filozofi ne daju odgovora, što više — oni sputavaju i zavode one, koji su njima izručeni. Jedan asesor n. pr. koji je već za rana počeo tragati za istinom čuo je za svoje Koto-gakko vrijeme o Nietzsche-u. Nabavio si je njegova djela, te se dao na čitanje. Nietzsche ga je zarobio i nije ga više puštao. Navečer nije se mogao odijeliti od knjige, te je čitao do u kasnu noć. Sada priznaje, da mu Nietzsche nije mogao pružiti ono, što je tražio. Njegova težnja za sigurnim osloncem, za nutarnjim mirom i zadovoljstvom veća je nego ikada. »Da mogu postati katolikom« rekao je »mislim da bi sve bilo dobro. Ali Nietzsche i mladi Goethe stoje mi na putu. Htio bih vjerovati, ali ne mogu!« Zapomaganje čovjeka koji traži. Tako on bi bacan ovamo i onamo, sav izranjen od čežnje za Bogom kojega naslućuje, tjeran i zvan od Milosti, ali »Nietzsche i mladi Goethe stoje mi na putu; ne mogu vjerovati!«

SVEUČILIŠTE

Sveučilište skoro i nema sličnosti sa evropskim, a jedva malo sa američkim. U glavnome tu vlada mnogo jači školnički duh. Za pojedina godišta točno su određeni obvezatni kolegiji. Na kraju školske godine održavaju se ispiti iz pojedinih predmeta. Ni doktorska se čast ne stiče kao u Evropi. Tko želi postići doktorat mora nakon svršenoga obvezatnog studija, koji za većinu predmeta traje tri godine, da studira najmanje još dvije godine pod nadstvom jednoga profesora. Poslije tog vremena on mora predati oveću radnju, u kojoj treba pokazati, što je naučio. Ako se onda i dalje bavi naučnim radom, te ako se u tom radu pokazuje sposoban, bude mu tek nakon više godina podijeljena doktorska čast. Kako se ovaj naslov teško stiče, on doista odlikuje nosioca te časti.

I vanjski sastav sveučilišta razlikuje se od sastava kod nas. Najrazličitiji specijalni predmeti mogu se složiti u poseban fakultet; time nastaje raznolikost i obilje, koje u prvi mah zbunjuje.

II. JOCHI-DAIGAKU — »ŠKOLA MUDROSTI«

KATOLIČKO SVEUČILIŠTE U JAPANU

Godne 1907 obratio se Papa Pio X. na generala Družbe Isusove te mu naloži, da podigne u Japanu katoličko sveučilište.

Odgovarajući važnom položaju, koji Japan zaprema na Dalekom Istoku, neka bude i od Crkve dolično poštivan. Crkva želi da dađe toj zemlji znanost, koja počiva na katoličkim temeljima i da joj tim putem otkrije sve ono blago, koje je stekla tokom svoje duge povijesti i koje još uvijek stiče u stalnom ocjenjivanju onoga, što se pokazuje kao novo i što poprima nove forme. Ona želi da upozna Japan sa onim temeljem, na kojem je cjelokupna zapadnjačka kultura osnovana i sagrađena. Katolička vjerska obuka se prema japanskim školskim zakonima ne smije održavati. Ali sveučilište može i mora jedno: suprotstaviti takozvanom pozitivnom znanju i posve zemaljskom materijalizmu zatvoreno jedinstvo mišljenja, koje se ne gubi u samim fenomenima, već koje — vođeno razumom koji traži, očuvano od zabluda svijetlom vjere — gleda preko granica samih stvari i koje se zaokružuje u jedinstveno slivačanje svijeta. Tako neka se zemlji istočnog sunca uz pozitivno znanje pruži brana i obrana od plitkosti i propadanja, koje je u Evropi u vrijeme prosvjećivanja prouzrokovao materijalizam, koji je svojim ovozemnim umovanjem konzekventno vodio do boljševizma, boljševizma koji je od produktivnog rada učinio nešto apsolutno i na tome proigrao ljudsko dostojanstvo.

Zadaća je bila teška. Usprkos tome tadašnji General Družbe Isusove latio se odmah posla. Već slijedeće godine ukrkali su se oci da u Japanu rade oko priprema. Kao prvo su najmili u Tokiu jednu malu kuću u Myodağani-u, jednoj tihoj uzanoj dolini omeđenoj plodno obrađenim obroncima. Ljeti spuštala se tu silna žega i gradska zapara nije se digla iz doline. Zimi pak probijala bi studen kroz drvene zidove kuće. Sama kuća jednokatnica bila je tijesna, a susjedstvo sumnjičavo. Kad je n. pr. izgorio u blizini neki hram, bilo je to »kazna bogova, što se 'tuđa sekta' ovdje nastanila«. »Ove će poteškoće brzo proći« mislili su oci, »naći ćemo povoljno mjesto, sagrađiti prikladni dom i tada se preseliti.« Do onda htjeli su podučavati privatno njemački i engleski jezik, održavati konferencije i slično. No oni su se zaračunali. Dugo vremena nisu mogli naći zgodnog zemljišta. Tek nakon trogodišnjeg uzaludnog traženja napokon im uspije steći zemljište usred grada, nedaleko carskog dvora. To zemljište leži zaštićeno od nasipa, sa kojeg se ponosito dižu starodrevne omorike. S druge se strane nasip strmo spušta u neki jarak. S one strane jarka nalazi se dvorac carice-majke. Nedaleko samoga zemljišta spaja jedna ulica obje glavne poslovne četvrti grada; tako je to mjesto sa sviju strana lako pristupačno. Kako ne leži neposredno na cesti, gradska buka ne smeta, jer vrlo ublaženo dopire onamo.

Tako se pitanje mjesta povoljno riješilo, te se trebalo postarati za dozvolu sa strane ministra prosvjete. Tu se ukazaše veće poteškoće nego se bilo očekivalo. Otac General bio je povjerio rad oko pripreme za gradnju sveučilišta nekolicini njemačkih otaca. U ono su vrijeme Isusovci bili još prognani iz Njemačke, radi navodne opasnosti za državu. Za to se ministar prosvjete nije mogao odlučiti riješiti ovo pitanje na vlastitu odgovornost, te je zatražio savjeta od jednog profesora historije carskog sveučilišta, koji je bio na glasu kao poznavalac odnosa između Japana i Zapada. Njegovo odobrenje predložilo se ministarskom savjetu, koji je tad konačno ovlastio ministra prosvjete da daje dozvolu za osnivanje sveučilišta. Za početak imalo je sveučilište da bude privatno, t. j. bez prava podjeljivanja od države priznatih titula.

O Uskrsu 1913 započelo se sa predavanjima. »Započet ćemo« rekao je tada prvi rektor sveučilišta, »pa makar došla samo četiri slušača.« Došlo ih je trinaest... Kratko vrijeme iza toga položio se temeljni kamen; zgrada je bila proračunata za otprilike pet stotina studenata.

Upravo u ono vrijeme bilo je carsko sveučilište izgubilo svog profesora za njemačku književnost, a nasljednika nije još bilo. Pozvaše dva oca da preuzmu ispražnjenu katedru; povjerenje japanske vlade bilo je već stečeno. Ocima je bio obećan podmladak iz Njemačke.

Pomalo su oci bivali sve poznatiji, a sveučilište je bilo na najboljem putu da se afirmira. U to bukne rat, a Japan prione uz Antantu. Uzmanjkalo je novaca. Izdan je zakon, koji zabranjuje svakom podaniku centralnih vlasti ulazak u Japan. Oci, koji se već nalažahu u zemlji, nisu bili mnogo smetani u radu. Rad se sve više gomilao. Potkraj 1918 broj đaka prekoračio je stotinu, a podmlatka iz Njemačke nije još bilo. U pismima iz onih godina oci stalno jadikuju: »Nedostaju nam mlade školovane sile.« Izgledi samog sveučilišta bili su povoljni. Rat nije smanjio oduševljenje japanskog naroda za Nijemce. Ako je primjerice, za vrijeme rata zalutao, koji njemački film u Japan, te se u njem vidjelo kako njemački car gleda vojnu paradu, gledaoci bi glasno davali oduška svom oduševljenju. Poslije rata su se te simpatije za Njemačku i njemačka djela smjele slobodnije iskazivati; čisto vanjski se to pokazalo u tom, što su đaci viših škola sve više odabirali njemački jezik za obligatan predmet, a engleski kao sporedan. 1922 piše jedan od profesora »da je pored engleskog, njemački jezik zauzeo u višem školstvu ugledno mjesto«. Od jedanaest hiljada Koto-gakko đaka onog godišta, odabralo je naime preko sedam hiljada njemački jezik. Takovo stanje stvari moralo je dakako povoljno utjecati na daljnji razvitak »Jochi-Daigaku«, kako se sveučilište prozvalo. Onih je godina došlo potpuno pod upravu njemačkih Isusovaca, koje je domovina svim silama pomagala u radu. Novac se nije mogao poslati, jer je u Njemačkoj tada bila inflacija,

te su svi sakupljeni novci bili propali. Ali su poslali profesorima nove suradnike. Već u rujnu 1923 stigla su četiri najedamput. Došli su u pravi čas da prisustvuju otvorenju nove profesorske zgrade. No nisu bili niti osam dana u Tokiu, kad zadesi sveučilište nova teška kušnja. Jednog lijepog septembarskog dana oko podneva iznenada zatrese se zemlja, najprije polagano, ali pomalo su udarci bivali sve jači i jači. Ormari, police popadaše. Taj je potres uvelike uništio japansku prijestolnicu. Oci su morali ostaviti kuću; preko četrnaest dana noćivali su neki od njih u vrtu, gdje su ih uvijek opet stizavali novi udarci. Susjedne kuće ostale su skoro sve neoštećene, ali jedno pedeset metara istočno sve su kuće bile porušene i pretvorene u prave ruševine. Sveučilišna zgrada se prvog dana još dobro držala, nastalo je tek nekoliko pukotina. Drugog dana pao je toranj i porušio cijeli prvi sprat. Na mnogim mjestima grada bukne vatra — nova opasnost za Jochi; polagano se sve više i više približavala sa istoka. Tamni žar bivao je noću sve svjetlijim, pucketanje plamtećih greda sve jače i nametljivije. Ljudi su bespomoćno stajali i čekali nebi li ipak mogli nadvladati požar. Rušili su i raznosili cijele gradske četvrti, u nadi da će na taj način zaustaviti vatru. Ali požar je napredovao sve dalje i dalje, dok se napokon ne okrene vjetar. Tada tek vatra stane, smanji se i konačno utrne. Veliki gradski predjeli bili su uništeni; ulice pretvorile se u staze koje su presjecale to polje razvalina; vidjelo se pocrnjelih balvana, a tu i tamo izgorjelih lješina.

Ova teška sudbina, koja je zadesila grad, snašla je i sveučilište, no u manjem omjeru. Oci su se tugujući pitali, što da rade. Na tim razvalinama nanovo graditi? Dati se iznova na stvaranje, koje je stajalo već toliko truda, toliko muke? Ili uzmaknuti pred prirodnom silom? Napustiti ono, što im je trebalo postati životnim djelom. Tu neodlučnost prekine vijest da Sv. Otac želi, da se nastavi s radom. Kasnije, prigodom jedne audijencije rekao je papa Pio XI.: »Japan mora dobiti katoličko sveučilište, pa stajalo to što mu drago; ugled katoličke crkve je ugrožen u nekatoličkom svijetu Dalekoga Istoka.

Time su pale sve sumnje, svako kolebanje: stalo se iznova graditi. Rad je smjesta otpočeo. Umjesto tornja i prvog sprata, podigla se nad prizemljem drvena nadgradnja; to je moralo dostajati za naredne godine, dok se ne će moći podići novogradnja. Ali narednih godina opažale se u Jochi-u posljedice potresa.

1924 n. pr. javilo se u prvo godište samo 75 studenata, dok ih je 1922 bilo 125. Ipak je sveučilište polako opet napredovalo. 1928 Jochi-Daigaku stekne državno priznanje kao privatno sveučilište; od onda je — čisto pravno gledano — izravnano s državnim sveučilištima, te imade pravo održavanja ispita i podjeljivanja titula. 1930 položio se temeljni kamen, dvije godine kasnije obavila se posveta novogradnje. Ta novogradnja postavljena je

tako da dopušta dogradnju nove zgrade u istim dimenzijama; jer kad se jedamput prekorači broj od pet stotina...

Ali nadode opet nazadak. Jochi bude uvučen u problem Jinja-pitanja. Do riješenja ovog pitanja mnogi studenti ostaviše sveučilište, a novih upisa jedva da je bilo. Trebalo je i opet početi iznova.

Sada sveučilište broji oko četiri stotine slušača. Otvoren je večernji fakultet za trgovinu i pravo (1938: 139 slušača); uredene su večernje škole za njemački i engleski jezik (1938: 258 učesnika). ljeti održavani su jezični tečajevi kroz više tjedana. Misli se na ustanovu pravnog fakulteta. Tako, eto, novog napretka, a nadamo se ovaj puta stalno i bez novih prekida. Jer i najveća opasnost, koja je prijetila od prvog početka, sretno je prebrođena. Ta opasnost nije prijetila izvana, ona je ležala u samoj osnovi sveučilišta. Zar je moglo uspjeti Nijemcima, da u Japanu podignu sveučilište, koje ne će ostati strano tijelo, nego koje će odista odgojiti studente u japanskom duhu i tradiciji? Jer to je upravo bio cilj: »Odgojiti mlade Japance da postanu samostalni, slobodni i etički visoko stojeći sposobni državljani, te ih školovati u duhu iskrenog priznanja zakonitog autoriteta i japanskog shvaćanja države,« kako je otac Hoffmann, prvi rektor sveučilišta, jednom zgodom formulirao. Zahvaljujući suradnji japanskih profesora, koji drže u svojim rukama otprilike 80 % čitave obuke, ovo je doista uspjelo. Odnos bivših studenata to dobro pokazuje. Za njih Jochi-Daigaku ne predstavlja ništa stranoga, ona je nešto njihovo, komad doma, nešto bez čega više ne bi htjeli biti i što bi željeli očuvati i za budućnost. Zato su osnovali u nekim većim japanskim gradovima »Jochi-društvo«, koje podržava međusobnu vezu, te vezu sa sveučilištem. Osobito je lijepa vjernost, koju su gojili prema prvom rektoru; bio im je više, nego samo profesor. Oni su ga cijenili i poštivali, jer je on živio po onim principima, koje je naučavao, i jer je imao otvoreno i blago srce za svakoga, koji bi mu se približio. Kad je otac Hoffmann ležao u teškoj bolesti, dali su napraviti njegovo poprsje i postavili ga u sveučilišnom dvorištu. Htjeli su pokazati svoju zahvalnost i sačuvati njegovu sliku i uspomenu za buduća pokoljenja.

Tako se napreduje i čini jednu veliku obitelj. Njihov cilj je još veći: oni ne žele biti mala, zatvorena grupa, već oni hoće da urastu u veliku obitelj japanskog naroda. Spoznalo se da se studentski svijet prečesto zatvara u svoje ideje i svoj misaoni svijet, te tako bude onespособljen za život kakav doista jest, pa se stoga tražilo naći kontakta sa priprostim ljudima, te upoznati njihov život, njihovo mišljenje, brige i zadaće. To je trebalo da proširi znanje studenata, a ujedno i da bude priprava za njihovu službu u narodu, koja ih u budućnosti čeka. Studenti Jochi-a izabraše nakon zrelog razmišljanja put, koji su odabrali i drugi studenti, n. pr. oni sa carskog sveučilišta: osnovaše jedan settlement. Budući da su sredstva bila oskudna, bio je početak skroman. Nisu se međutim

dali zastrašiti, nego odvažno otpočnu u Mikawashima, jednom predgrađu Tokia... Pred dvadeset godina bio je ovaj kraj prilično nenastanjen. Poslije potresa koji je mnogima uništio egzistenciju, jer su im izgorile kuće i sva imovina, taj se je kraj sve više napučivao. Dizale se barake, malene, uzane, siromašne i stisnute jedna uz drugu. U svakoj baraci stanovalo je po više porodica. Tik pokraj settlementa n. pr. stoji »kuća za dvije obitelji« u kojoj stanuje šesnaest porodica, skoro sve sa petero ili šestero djece. Bijeda je tu velika, i stoga upravo zgodno mjesto za jedan settlement. Početak bio je bijedan, kao i okolica. Studenti iznajmiše staru kuću sa malim igralištem. Živjeli su kao njihovi susjedi, nisu htjeli da im bude bolje ni u kojem pogledu: »Neka bude žrtava, žrtve unapređuju rad.« To im je bila lozinka. Kao prvo nastojali su okupiti oko sebe djecu, preko djece htjeli su poslije upoznati roditelje i tako pomalo naći one doista najsiromašnije i najpotrebnije, te se njima posvetiti. Makar je kuća bila tijesna, djeca su ipak rado dolazila, te se doskora udomačiše. Studenti pomagali su im kod školskih zadaća. Poslije su im pripovijedali pripovijesti, učili ih svakojakim igrama, te se s njima zabavljali u kući i vrtu, uvijek veseli, uvijek vedri. To je djecu privlačilo, te su dolazila u sve većem broju. Za onu staru kuću broj djece bude doskora prevelik; dva puta se srušio pod.

Sa radom raslo je i veselje. Studenti su htjeli što bolje osigurati settlement. Sveučilište sakupi milodare, te im time kupi jedno zemljište, a oni sagrade jednostavnu, svrsishodnu zgradu. Doskora se dizao iznad ostalih krovova tornjić sa malim zvonom i okrunjen križem — znakom mira.

Ta je zgrada postala sada dom za one mališe. Mnoge majke, zaposlene u tvornicama, donose svakog jutra svoje najmlađe onamo te ih povjeravaju brizi nekolicine dječjih odgojiteljica, koje su studenti uzeli kao pomoćne sile. Bazar, kuhinja za siromake, ljekarna, lječnička pomoć, pa i primitivni operacioni stol — sve je ovdje predviđeno. Kod svih ovih ustanova drže se »stalne cijene«, dva do tri sen-a, a u bazaru ima predmeta čak u »cijeni« od pet sen-a. Time se smanjuje neugodnost za one među siromasima, koji se stide primati milostinju. Ako ne mogu smoći ni ovo nekoliko para, otpada i ta »cijena«.

Utemeljitelji settlementa odavna već stoje u praktičnom životu, ali je ostalo njihovo djelo, kao stalni poticaj za mnoge, koji su poslije njih došli, i kao vrelo blagoslova i pomoći za siromašno pučanstvo Mikawashime. Pored pravog cilja već je mnogi student, a često puta i siromah, našao preko djelotvorne ljubavi put Svetohraništu u onoj maloj kapeli; kroz vlastitu i tuđu bijedu našli su put onamo do »Mira, koji svijet ne može dati«. Svi pako, bez izuzetka, koji su radili u settlementu, bolje su upoznali bijedu i zadaće svoje domovine.

Kroz ovu »pripadnost domaćoj grudi« svojih studenata, i sama Jochi-Daigaku sve je više srasla sa japanskim narodom. Sada, kad je osiguran nutarnji i vanjski napredak, proširila se djelatnost profesora preko kruga vlastitih studenata. Osebujni sastav profesorskog zbora, u kojem djeluje pored Japanaca i niz evropskih profesora, postavlja sveučilištu poseban zadatak: ono može postati živim posrednikom u izmjeni evropskog i japanskog misaonog blaga. Zadnjih godina sve se više radi u tom pravcu. Dulje od jedne godine se već održavaju dva puta tjedno tako zvane kulturne večeri. Tu Japanci i Evropejci drže predavanja o kulturnim pitanjima, koja su sada u Japanu upravo središte interesa. Tu sudjeluju također profesori i đaci sa drugih sveučilišta, ako se za ta pitanja zanimaju. Poslije predavanja sjeda se u neprisiljene manje skupine, te se razgovara, izmjenjuju misli, daju novi poticaji, bude se novi interesi. Specijalnije od kulturnog doma jest »informacija«, koja je dobra biblioteka za katoličku literaturu. Ove godine počeli su profesori izdavanjem novog časopisa »Monumenta Nipponica«. Sveučilište želi pokušati materijal, koji se ovdje nalazi učiniti pristupačnim također i evropskim te američkim učenjacima, jer su ovdje vrela laglje uporedljiva i strukovni profesori laglje pristupačni. Časopis izlazi dva puta godišnje u opsegu od 300 stranica. Donosi članke u glavnim evropskim jezicima, a cilj mu je da donese stare japanske izvore u originalu i u prijevodu. Ovime je Jochi-Daigaku preuzeo svoju ulogu posrednice između istoka i zapada u većoj mjeri, a nadamo se da će se postepeno razviti do onoga za što je određen: »Lux veritatis«, — svijetlo, koje će svijetliti Japancima u njihovom traženju i nastojanju, svijetliti do vječne Istine; svijetlo, koje će otvoriti zapadu riznicu misaonog blaga Dalekog Istoka, i tako doprinijeti svojoj da dođe do što boljeg poznavanja i međusobnog poštivanja između istoka i zapada.

Tokio

Jahita Hayato Akira D. I.